

Manifest: una renda bàsica en la situació actual de crisi econòmica

La crisi econòmica afecta d'una manera molt més gran que no es pensava només fa uns mesos. Actualment tothom mínimament informat comparteix el parer que som davant una situació de crisi sense precedents des del *crack* de 1929. Però fa poc més d'un any encara eren molts els qui consideraven que érem en una situació econòmica dolenta, però de durada molt curta. D'acord amb aquesta visió, es tractava d'una més de les diverses crisis que hi ha hagut des de mitjan segle passat. Tot indica que això no és així.

Les conseqüències socials d'aquesta crisi són greus. Tot i que és impossible dir si a mitjan 2009 som al començament o a l'equador de la crisi (al final, és segur que no), algunes de les conseqüències ja en són catastròfiques. Especialment per als sectors de la població que han perdut la feina. L'increment de l'atur s'esdevé a una velocitat i magnituds desconegudes durant moltíssims anys. Totes les previsions fan curt en saber-se les dades reals. Cap previsió no va dir que la taxa d'atur arribaria al 17,3 % el primer trimestre de 2009, com ara sabem. Hi ha previsions d'alguns investigadors que xifren en fins al 30 % l'atur cap al final de 2010. En qualsevol cas, a mitjan 2009 el nombre d'aturats al Regne d'Espanya depassa oficialment els quatre milions. Agreuja el futur el fet de saber que la recuperació econòmica, quan finalment tingui lloc, no podrà absorbir en poc temps aquests nivells d'atur. En el millor dels casos, caldrien molts anys de creixement sostingut per a absorbir els cinc milions d'aturats a què estarem a punt d'arribar, o que fins i tot haurem ultrapassat, en el moment culminant de destrucció d'ocupació.

El percentatge de pobres de l'economia espanyola ha romàs molt estable durant les últimes dècades. La crisi econòmica comporta un augment molt ràpid de la pobresa. Han calgut taxes de creixement econòmic substancial durant els últims lustres per a mantenir la proporció de pobres propera al 20 %, mentre que la situació actual farà augmentar la proporció de persones sota el llindar de la pobresa.

L'impacte generalitzat de la crisi també ha palesat les evidents febleses d'una xarxa de protecció social deficient, fragmentada i contradictòria. El govern ha quedat obligat a activar precipitadament nombroses mesures d'urgència davant la crisi, les quals agreugen, si és possible, l'arbitrarietat i els biaixos del nostre sistema de protecció social.

Davant una situació com l'actual, creiem que la proposta de la renda bàsica, una assignació monetària incondicional per a tota la ciutadania i persones amb residència acreditada, podria suposar molts beneficis per als sectors de la població més durament afectats per la crisi. Tot i que és obvi que la renda bàsica, per importants que siguin els efectes que pogués comportar, no és cap mesura que per si mateixa pugui acabar amb la crisi, no tenim cap dubte que podria esmoreir-ne les conseqüències més dures per a aquests sectors de la població. I diguem també que el fet de defensar la renda bàsica en una situació de crisi econòmica no significa que no considerem que no hi hagi bones raons per a defensar-la també en èpoques de prosperitat econòmica. El que volem només és indicar que algunes de les qualitats de la renda bàsica que poden tenir efectes beneficiosos en situacions

econòmiques estables, guanyen encara més força en una situació de crisi econòmica greu com l'actual. Per què?

En cas de perdre la feina, el fet de disposar d'una renda bàsica indefinida suposaria afrontar el futur de manera menys preocupant. Tot i que aquesta és una característica de la renda bàsica per a qualsevol conjuntura econòmica, en una situació de crisi, en què les xifres d'atur són molt més grans i les pèrdues constants de llocs de feina creixen de manera accelerada, la característica esmentada de la renda bàsica ateny més importància social. El fet de disposar d'una renda bàsica, quan el volum de l'atur és creixent i, per tant, les promeses de reinserció laboral o de trobar feina sonen a mentides pietoses, permetria assegurar, encara que fos de manera austera, el futur més immediat.

La pobresa no és només privació dels mitjans materials d'existència. La pobresa es tradueix també en dependència de l'arbitri o de la cobdícia d'altri, trencament de l'autoestima, aïllament i compartimentació social de qui la pateix. En una situació de depressió econòmica en què, com hem dit, els percentatges de pobresa augmentaran de manera significativa i aviat podrien arribar a una proporció d'un pobre per cada quatre habitants, la renda bàsica suposaria un bon dic de contenció d'aquesta onada de pobresa.

Una renda bàsica constituiria, així mateix, un poderós incentiu per a la recerca de feina per a tothom qui l'ha perduda, atès que, a diferència de les prestacions condicionades que hi ha ara, no desapareixeria com a tal quan hom comencés a cobrar un salari. La renda bàsica eliminaria l'anomenat *parany de l'atur*, la qual cosa permetria afrontar la recerca de feina amb més eficàcia i menys pressions coercitives per als treballadors, les quals acostumen a redundar en la proliferació de feines mal pagades, escassament qualificades i de poca productivitat, i obriria perspectives interessants per al creixement de l'ocupació a temps parcial triada voluntàriament.

El fet de percebre una renda bàsica suposaria reduir el risc en el moment d'endegar determinades activitats d'autoocupació. A grans trets, hi ha dos tipus d'emprenedors: els qui tenen un suport (familiar, la major part dels cops) que els permet plantejar-se un petit projecte empresarial de manera raonablement segura, i aquells per als qui l'autoocupació és l'única sortida laboral. En el segon cas, el risc en què hom incorre no és només perdre la inversió, sinó també els mitjans de subsistència, la qual cosa fa que qualsevol decisió d'inversió acostumi a resultar molt més atzarosa. Però el risc no acaba aquí: sovint, la manca de capital inicial retreu emprenedors potencials. La renda bàsica, en canvi, permetria als emprenedors del segon tipus capitalitzar el petit projecte empresarial i, alhora, no dependre tant de l'èxit per a sobreviure. En una situació depressiva, la renda bàsica, a més de ser un incentiu sempre més gran per a emprendre projectes d'autoocupació que si no hi és, suposaria una garantia més gran per a poder afrontar, encara que fos parcialment, les eventualitats d'un possible fracàs en una iniciativa d'aquest tipus, com també la possibilitat d'emprendre'n una altra amb més possibilitats que l'anterior.

En una situació de crisi econòmica, els atacs als llocs de treball i als salaris són freqüents: el Fons Monetari Internacional, el Banc d'Espanya, el Banco Bilbao Vizcaya-Argentaria o la patronal CEOE, entre altres organismes, s'han manifestat sense miraments partidaris de la moderació salarial, l'acomiadament procedent, l'abaratiment del "factor treball" i la retallada de les pensions i de la protecció social. Assistim a un anunci permanent i renovat de presentacions d'expedients de liquidació o de regulació de plantilla, a banda de les innumerables petites empreses que tanquen directament les portes. Les lluites de resistència de més o menys intensitat per a intentar evitar els acomiadaments i el deteriorament de les condicions de treball són freqüents. D'entrada, la renda bàsica podria jugar un paper de caixa de resistència en les lluites dels treballadors per a defensar els llocs de treball. La crisi econòmica pot desembocar en un gran retrocés de conquestes socials durament assolides.

La renda bàsica podria ser un instrument eficaç per als treballadors per a resistir a aquest retrocés, com també una idea imaginativa per al reforçament i la redefinició d'aquestes conquestes socials, incorporant-hi els principis de més individualització, integració en el sistema fiscal, progressivitat, redistribució, lluita contra l'estigmatització i universalitat de la protecció.

La crisi actual ha palesat que, quan interessa i es considera necessari, s'utilitzen quantitats de fons públics enormes per a intentar salvar una situació provocada pels qui van apostar sense el més petit fre per la màxima rendibilitat de l'especulació financera. El volum dels recursos a mobilitzar o la complexitat política i administrativa no són, per si mateixes, raons per a oposar-se a considerar propostes importants i d'envergadura com ara la renda bàsica.

Aquestes són algunes de les reflexions que ens animen a presentar a organitzacions socials, partits polítics, sindicats, moviments socials i a la ciutadania en general aquesta proposta social, la renda bàsica, perquè sigui considerada seriosament com a instrument per a evitar les conseqüències de la crisi als sectors socials que, a més de ser els més perjudicats, no són en absolut els responsables que s'hagi desencadenat.

S'acaba de crear una subcomissió al Parlament espanyol per a estudiar la conveniència d'una renda bàsica. És un bon moment per a explicar les possibilitats d'aquesta proposta social. A la bibliografia acadèmica especialitzada fa temps que aquesta idea es discuteix amb rigor científic i que es presenten i consideren alternatives diverses referents a com finançar-la, com també a com concretar-la políticament. Creiem que ha arribat l'hora d'afegir al rigor acadèmic i científic la voluntat política per a avançar pel camí de la renda bàsica.

La precarietat i la inseguretat econòmica s'estenen a tort i a dret, fins al punt d'afectar sectors socials que, en un passat gens llunyà, gaudien de graus considerables de seguretat socioeconòmica. En aquest context la renda bàsica, com a xarxa material garantida universalment mitjançant una reforma del sistema impositiu, apareix com una via per a reforçar i millorar la seguretat material del conjunt de la població, condició necessària per a exercir la ciutadania.

Maig de 2009

Xarxa Renda Bàsica

Traducció: Daniel Escribano